

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Meditationum evangelicarum pars secunda, hoc est:
Solida, ad discendam & exercendam, ex evangeliis tam
dominicalibus quam festivalibus Christi & sui-ipsius
notitiam, informatio**

Creide, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

De secundo

[urn:nbn:de:bsz:31-126164](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-126164)

3. *Tanquam dubiorum Enucleator.* Hic audimus discipulos ad ipsum accedere & quærere, quis major futurus sit in regno, quod inchoaturus sit in terris.

Hac in parte optimè fecerunt Apostoli: licet enim quæstio hæc subinde in medium allata esset, illi que meritò ex informatione Christi, rationem illius discere debuissent, ut nullà ulteriori interrogatione opus habuissent: quia tamen semper Christum terrenum regnum incepturum esse somniabant, in quo alter alteri prærogativam invidabat, rectè faciunt, quod à Domino & magistro suo informationem petunt, est enim sapientia ipsa, qui habitat in consilio, Prov. 8. v. 12.

Quando Israelitæ in V. T. Dominum consulturi erant, ad propitiatorum se vertere solebantur, ibi de medio duorum Cherubim, qui erant supra arcam testimonii, Deus responsa dabat, Exod. 25. v. 21. 22. quod & fiebat per *Urim & Thumim*. Vide 1. Sam. 23. v. 6. c. 30. v. 7.

Id. Diabolus apud paganos imitatus est per Oracula, quale in delubro Delphico celeberrimum fuit. Responsa inde accepta non aliter ac certissima, ac pro Dei voce habebantur, etiam si responsa plerumque ambigua interpretationis fuerint, & illi qui iisdem innixi sunt, turpissimè fallerentur. Notum est illud Cræso Lydiæ Regi datam responsum:

Cræsus Halym penetrans, magnam pervertet apum vim.

Quod in utramque partem exponi potuit, adeoque Cræsum miserè delusum regno suo privavit.

Ejusdem farinae est illud Pyrrho datum: Ajo te Æacida Romanos vincere posse.

Quo Pyrrhus Epiri Rex non minus defusus & à Romanis victus est.

Ita *Diabolus cæcos gentiles Iudificavit*, ut prorsus consilii incerti fuerint, est enim mendax ab initio, Joh. 8. v. 44. & licet interdum verum dicat, tamen meras prætigias agit, potest enim se in angelum lucis transformare, 2. Cor. 11. v. 15.

Sicut igitur Judæi Urim & Thumim ducentos ante natum Christum annos amiserunt: Ita & Oracula ethnica obmutuerunt nocte illa, qua Christus natus est. Cum n. Cæsar Augustus de successore oraculum Apollinis consuluit, tale responsum tulit:

Mepuer Hebræus, Divos Deus ipse gubernans

Cedere sede jubet, tristemq; redire sub Aris ergò dehinc tacitò discedito nostris.

Optimum nostrum Oraculum, ad quod in omnibus necessitatibus confugere possumus, etiam rebus aded intricatis, ut ignoremus, quid agere debeamus, sicut Rex Josaphat, 2. Chron. 20. v. 12. est *Christus Servator noster*, magnus ille Propheta à Mose promissus, Deut. 18. 15. qui nobis voluntatè patris sui manifestavit, ut sciamus quid sit bonum, & quid Dominus requirat à nobis, Mich. 6. 8. Nemo Deum vidit unquam Joh. 1. 18. & scripture quotidie testimonium perhibent de illo, Joh. 5. v. 39.

Quod si igitur nosse cupis, quomodo celestis pater in te affectus sit? cū Apostolis ad Christum te confer, & interroga eum, & optimum responsum tibi dabit, dicens: Sic Deus dilexit mundum, &c. Joh. 3. 16.

Scire si desideras quomodo in cælum venire, justificari & salvari debeas, iterum Christum consule, ipse dixit: Qui verba mea &c. Joh. 5.

Experiri si aves, an precatio tua quàm angustis ad Deum fundis, grata & efficax sit, iterum nemo te certiore reddere poterit, quàm Christus, qui ait: Amen, amen dico vobis, si quid petieritis &c. Joh. 16. 23.

Si mundo huic valedicturus, omni solatio destitueris iterum cum Apostolis Christum accede, & ejus opem implora, ille non temerè dixit: Ubi ego sum, illic & minister meus erit, Joh. 22. v. 26. Et si enim terræ mandamur, quæ mater omnium nostrum est: attamen hora veniet, in qua omnes, qui in monumentis sunt prodibunt, Joh. 5. v. 28.

Summa: Quæcunque dubium incidet, hic Dominus optimus scriba est, qui proferre potest de thesauro suo nova & vetera, Matth. 13. v. 52. *Si lex terret te, prædicat tibi Evangelium: Sin autem gratia ejus abutaris, ex lege inferna tibi minatur, virgam enim amabilem, & dolorem rectè adhibere novit, Zach. 11. v. 7. Iceirò omnia apud eum invenimus, quæ ad salutem necessaria sunt, est enim omnia in omnibus, 1. Cor. 15. v. 28. & potest unicuique dare petitiones cordis sui, Ps. 37. v. 4.*

II. *Tanquam parvulorum observator.* Propterea inquit: Qui susceperit unum parvulum talem, in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizaverit &c.

Hisce verbis Servator *parvulos nobis fidelissime commendatos vult.* Equidem puerorum educatio multo labore, & accuratâ curâ indiget, dum adolecant, ut ipsa experientia probat. Idco Maccabæa cum filius ad martyrium duceretur, ait: Fili mi, misere mei &c. 2. Macc. 7. v. 28. seqq.

Hoc adhuc hodie piæ matercula satis experiuntur, quando non modo in dolore pariunt filios suos, Gen. 3. v. 16. sed & varia curatione satis tædiosa liberos prosequitur, quàm vel pretio conductâ non susceperet, nisi innata & in eam adigeret. Et hoc ipso res nondum transacta est, sed si officio suo satisfacere velit, ante omnia operam navet

oportet, ut in disciplina & admonitione Domini illi educeantur, Eph. 6, 3. ut arbores justitiæ & plantatio Domini, ut glorificentur, Esa. 61, 3. & illi reddantur, qui eos mutuo dedit, ut Hanna cum Samuele id rectè observavit, 1 Sam. 1. v. ult.

Atqui Christus hic emphaticè ait: Qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit, quo indicat, se omne illud, quodcunque parvulo sive boni sive mali exhibitum fuerit, sibi factum censere velle. Hinc cum offerrentur parvuli ejusmodi Christo, amplexavit eos, & imponens manus super illos, benedixit illis, his amicis verbis adjectis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos, talium est enim regnum Dei, Marc. 10. v. 13. seqq. Et quidni illos reciperet? si quidem plasmavit, & protexit eos in utero matris, Psal. 139, 13. v. 10. nec minus eosdem salvari vult, quàm senes, non est enim voluntas ante patrem cœlestem &c. Matth. 18. v. 14.

Quicumque igitur liberorum curæ præpositi sunt, munus suum fideliter obeant, eosque utiliter instruant: sic firmum præsidium habent, quod Diabolo ejusque satellitibus opponere possunt, ex ore enim infantium & lactentium perfecit sibi Deus robur, Psal. 8. v. 3. Opulentam quoque mercedem sibi reservatam habebunt à Christo ipso: qui eos spiritu suo sancto hic instructos aliquando in parvulorum cœtum assumpturus est, ubi non amplius Benoni, sive filii doloris: sed Benjamin, seu filii dextræ vocabuntur, & hæreditariò accipient, paratum sibi regnum à constitutione mundi, Matth. 25. v. 34.

III. *Tanquam Angelorū Imperator: qui eos emite-*

emittit in ministerium propter illos, qui hæ-
reditatem capient salutis, Heb. 1. v. ult. Hic
audimus, quod servator ait: Angeli eorum
in cælis, semper vident faciem patris, qui in
cælis est. Ex quo colligere possumus, tam
parvulos, quam omnes veros Christia-
nos peculiare sibi Angelos destinatos habe-
re, qui à Christo ministerio & custodia eor-
um præpositi sint. Est enim Dominus
Sabaoth, Psalm. 24. vers. ult. in quorum
numero & angeli continentur, unde expres-
se militia cæli vocantur, Jer. 23. 22. qua ra-
tione & Jacobo visi sunt in itinere ex Meso-
potamia, Gen. 31. v. 55. Ideo legimus, quod
ipsi servierint in nativitate, Luc. 2. 9. 13. in re-
surrectione, Marc. 16. 5. in ascensione, Act.
1. v. 10. quin & in extremo iudicio in multis
millibus veniet, Matth. 25. 31. Ep. Jud. v. 14.

Quandoquidem igitur hodiernum fe-
stum cum primis eum in finem à Priscis in-
stitutum est, ut doctrina de Angelis tractetur,
& Deo pro eorum tutela & præsidio
gratiæ agantur, occasione horum verborum
nobis differendum est:

1. De Angelorum natura, ubi occurrit:

1. *Veritas existentia*, contra Sadducæos,
qui eam expresse negarunt, Act. 23. 8. In hoc
errore etiam fuerunt Libertini, & patrum
memoria David Georgius, qui neque ange-
los neque diabolos credidit, ideoque post-
quam hæresis ejus manifestata est, post
mortem Basileæ cadaver ejus refossum &
exustum fuit.

Hujus farinae hodierni Empæcæ sunt, de
quibus Petrus prædixit, quod postremis his
temporibus in magna copia prodituri sint,
2. Petr. 3. 3. in diem enim velut pecora viven-
tes, non credunt Angelos esse, qui animas
fidelium custodiant, easque post mortem in
sinum Abrahamæ deportent, Luc. 16. v. 22. Nec
credunt dæmones esse, qui post mortem in

carcere infernali impiorum tortores futuri
sint, Matth. 5. v. 25.

Sed *contrarium facile probari potest:*

1. *Expressis scripturarum testimoniis*, quo-
rum ex multis nonnulla saltem adducemus.
Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros
tuos ignem fulgentem, Psal. 104. 4. Benedi-
cite Domino omnes exercitus ejus, Ps. 103.
v. 21. Paulus mentionem facit thronorum,
& dominationum, principatum & potesta-
tum, per quos intelliguntur distincti
Angelorum ordines, Col. 1. v. 16. sunt enim
eorum multa millia, Heb. 12. 22. Jacob videt
ingentem exercitum, Gen. 32. v. 2. Pastores
Bethlehemitici vident totam multitudinem
militiæ cælestis, Luc. 2. v. 9. Christus ipse di-
cit, quod possit rogare patrem suum: ut ex-
hiberet sibi plus quam duodecim legiones
angelorum, Matth. 26. v. 53.

2. *Clarissimis apparitionum suffragiis.* Ita
Agar Angelus Domini apparuit, cum fu-
gisset à Sara, Gen. 16. v. 7. & iterum cum er-
raret in solitudine Bersabeæ, Gen. 21. 15. seqq
Abrahamo tres angeli apparuerunt, Gen.
18. 1. Lotho duo, Gen. 19. 1. Jacobus vidit
castra angelorum, Gen. 32. v. 1. Vide Jud. 13.
v. 11. 2. Sam. 24. v. 17. Dan. 3. v. 25. Matth. 2.
v. 14. Luc. 1. v. 11. Marc. 16. v. 5. Act. 12. v. 7.
& passim. Ita ut minime nobis dubitan-
dum sit, quin angeli existant, boni
& mali. Boni ideo creati sunt, ut faciant
voluntatem Domini, Psal. 102. v. 20. fide-
libus Christianis præsidio, auxilio, consilio &
solatio sint, hoc ministerium eorum est,
Heb. 1. v. 14. Mali vero se à Deo averterunt,
& simul omnium hominum, præcipue ve-
ro fidelium hostes & adversarii facti sunt, 1.
Pet. 5. v. 8.

2. *Quidditas essentia.* Quam considerabi-
mus:

1. *Negativo.* Quando enim sanctos An-
gelos.

Gggg 3: gelos.

gelos spiritus esse asserimus, non ejusmodi spiritus intelligimus, quomodo Deus spiritus est, Joh. 4, 24. aut ut Christus deventus dicit: Spiritus ubi vult spirat, Joh. 3, v. 8. Multo minus Deo æquales censendi sunt, ut veteres hæretici: Simoniani, Saturniani, Nicolaitæ, & alii delirarunt, quod mundus & omnia visibilia non à Deo, sed ab angelis creata sint. Hoc falsum est. Qui enim omnia præparavit, Deus est, Heb. 3, 4. Hunc honorem sibi soli vendicat, nec alteri dabit, Esa. 41, v. 8.

Nec concedi potest, quod Origenes statuit, Angelos eorpora habere, quamvis subtiliora sint nostris corporibus. Equidem in scriptura & prophanis historiis exempla offenduntur, quod angeli in forma corporali & visibili se exhibuerint: verum non propria verum, sed assumpta forma fuit, qua tantisper uti sunt, dum commissum sibi à Deo munus respectu hominum (quod hoc modo commodius fieri potuit) exantlarunt. Perfecto vero ministerio suo assumptam illam speciem deposuerunt rursus. Et licet nonnunquam cum hominibus cibum ceperint, ut angeli qui apud Abraham & Loth diverterunt, Gen. 18, v. 8. c. 19, v. 3. attamen id factum est, aut apparenter, aut ex singulari quadam cœconomia, ob assumptam speciem, non quasi esuriverint, sed quod usque ad tempus manifestationis eò commodius occulti essent, ne ab iis cum quibus conversarentur, agnoscerentur, quale exemplum in angelo Raphael habemus, Tob. 12, v. 19.

2. *Affirmative*, ut indicemus, quid sint, nempe:

1. *Spiritus sapientissimi*, quorum sapientiam nemo hominum assequi poterit, licet

Salomonis sapientiam adæquaret, 1. Reg. 4, v. 19. Quod enim Thecurtis ad Davidem ait: Sicut angelus Domini, sic & Dominus meus Rex, 2. Sam. 14, v. 17. id comparate intelligendum est, respectu aliorum, qui ejusmodi sapientia non valent. Interim tamen cordium scrutatores non sunt, hanc enim proprietatem sibi reservavit Deus, 1. Reg. 8, v. 39.

2. *Spiritus Sanctissimi*, ideo Paulus eos vocat Angelos electos, qui in sanctitate sua perstiterunt, & ita in ea confirmati sunt, ut in æternum labi non possint. Quod & inde patet, quia vident faciem patris cœlestis, ad quam nemo pervenire potest, nisi qui mundo corde est, Matth. 5, v. 8.

3. *Spiritus potentissimi*, qui facili negotio effrenem tyrannorum lasciviam compescere possunt, si à Deo in mandatis id habent. Sicut legimus, quod unicus aliquis Angelus in castris Sennacherib non unum virum, ut animosus ille heros David, 1. Sam. 17, 5, non sexcentos ut Samgar, Jud. 3, v. ult. non octingentos, ut Jeseb-Besebeth, 2. Sam. 23, v. 8. non mille uti Samson, Jud. 15, v. 15. sed centum octoginta quinque millia in una nocte percusserit 2. Reg. 19, v. 35. inde vocantur potentes virtute, Psal. 103, v. 20. & angeli virtutis, 2. Thess. 1, v. 7.

Hac consideratio inserviat

1. *Piis in consolationem*: et si enim pulvis & cinis sunt, Gen. 18, v. 27. tanti tamen Deus eos fecit, ut non modo ex perditione eosdem redemerit, in quam per tristem Protoplastorum lapsum inciderant: verum etiam adeo præcellentes spiritus & cœlestes genios illis protectores & custodes constituerit. Hinc non immerito David in admiranda

mirationem rapitur, inquit: Domine, quid est homo, quod agnoscis eum? Psal. 144. v. 3.

Rex Salomo proculdubio plurimos fatelites & ministros aulicos habuit, quorum ministerio usus est, quia Regina Arabiz propterea admiratione commota fuit, 1. Reg. 10. v. 8.

Nec *Ahasvero Regi* eosdem defuisse censendum est, ubi instructo magnificentissimo convivio cunctos Principes, & fortissimos Persarum, & Duces Medorum, centum & octoginta diebus opipare traxavit, Esther. 1. v. 6.

Rex India Porus tempore Augusti sexcentis Regibus imperasse scribitur, qui omnes apparitoribus suis sufficienter instructi fuerunt.

Hoc ita quidem magnam his Magnatibus auctoritatem conciliavit: Verum, quid hoc aestimandum ratione ejus, quod Deus cœlestes genios apparitores nobis constituit, qui non modo in hoc tempore præsidio suo nos muniunt: sed & aliquando in regnum cœleste transportabunt, merito igitur exclamamus nos: Quid est homo, quod agnoscis eum Psal. 144. v. 3.

2. *Impis in dehortationem.* Non modo boni Angeli, sed & diaboli sunt, qui quidem homines ad peccata instigant, verum ubi illa commissa sunt, adeo ea exaggerare norunt, ut illis omnem gratiæ spem præripiant ut Caini exemplum docet, Gen. 4. v. 13. Ideo accurata cautione opus est, ne quis seducatur ab illis: pœnitentia certissime sequetur, quamvis nimis sero, ex inferno enim nulla redemptio, Psal. 49. v. 15.

2. *De Angelorum cura,* quam præstant nobis:

1. *In vita ingressu.* Satanas enim homines

odio infensissimo prosequitur, & si ejus potestas valeret, nullus infantum vivus lucem adspiceret: verum ut draco rufus ante mulicrem sole amictam stetit, ut devoraret filium, quem erat paritura, Apoc. 12. v. 3. seqq. Pari modo adhuc hodie infantibus in ipso partu insidiatur, ut eosdem in primo, ut a-junt, balneo suffocet: Verum Christus infantum angelos subordinavit, ut cum dracone decertent, hinc non immerito David hoc Dei beneficium prædicat, inquit: Tu es, qui extraxisti me, de ventre, Psal. 22, 10.

2. *In vita progressu.* Sic enim custodiunt nos in omnibus viis nostris, quin & in manibus portant, ne forte offendamus ad lapidem pedem nostrum, Psal. 91, 11. Quando nos dormimus, illi excubias agentes pro nobis adversus diabolum militant, uti in Tobia juniore luculentum exemplum habemus, Tob. 8. v. 3.

Summa: Quicquid in V. T. per angelos in assumpta visibili specie gestum est, id quotidie adhuc fit, quamvis oculis non videamus, sed credamus, Joh. 20, 29.

Miramur, cum legimus, Deum angelum misisse, qui Hagar reverti iusserit ad Dominam suam, postquam fugerat ab ea, Gen. 16. v. 9. Verum idem quotidie adhuc fit, quando per peccata à Deo declinavimus, ut per pœnitentiam ad Deum revertamur, sicut angelus Domini in via stetit, ut adverteretur malo Balaami proposito, Nû. 22, 22.

Ad admirationem excitamur, quod angelus Lothum pium Sodomis eduxerit, cum pentapolin igne & sulphure deleturus esset, Gen. 19, 17. Verum hoc ipsum indies adhuc contingit. Quid enim aliud mundus est, quam spiritualis Sodoma, in qua concupiscentia oculorû, concupiscentia carnis & iuperbia vitæ invaluerût, 1. Joh. 2. quando igitur

tur in consummatione seculi ille ignis ardore liquecet, 2. Pet. 3. v. 12. angeli negotiosi erunt ad congregandum electos à quatuor ventis, Matth. 24. v. 31. rapientque in nubibus obviam Domino in aera, ut sic semper cum Domino sint, 1. Thess. 4. v. 17.

Demiramur legentes, quod Hagar erranti in solitudine Bersabea, & siti laboranti Angelus apparuerit, eique viam ad puteum ostenderit, quo sitim restingueret, Gen. 21, 17. Sed id quotidie adhuc fit, quando in spirituales tentationes incidimus, ut ad pacem amaritudo nobis amara, Esa. 38. v. 17. tum angelum suum Deus ad consolandum nos mittit, sicut Christo tempore passionis angelus de caelo apparuit, confortans eum, Luc. 22. v. 43.

Jacobo in itinere angeli obviam facti leguntur, in forma castrorum, Ps. 34. v. 8. Id adhuc quotidie fit. Castra enim metatur Angelus Dominicirca timentes se, Psal. 34. v. 8.

Principi Josue Angelus apparuit evaginatum gladium tenens, qui dixit, sum princeps exercitus Domini & nunc venio, Joh. 5. v. 13. Id hodie adhuc fit, cum primis in potremis hisce temporibus, ubi draco gregem pusillum ecclesiae devorare satagit, Apoc. 12. v. 4.

Elia de lassato Angelus subcineritium panem & vasculum aquae attulit, quo ita refectus est, ut in fortitudine illius cibi ambulaverit usque ad montem Dei Horeb, 1. Reg. 19. v. 6. Hoc indies adhuc fit, quando lassus sumus, ad ambulandum in viis Domini, ut Angelus Domini per intrinsecas inspirationes nos confortet, sunt Tobiam juniorem angelus ad pietatem, & Hagar ad obedientiam admonuit, Gen. 16. v. 9.

Stupore percellimur, quando legimus, quod mons cingens oppidum Dothan, plenus fuerit

equorum, & curruum ignitorum, in circuitu Elisei, 2. Reg. 6, 17. Id indies adhuc fit, protegit enim Dominus ecclesiam suam, & est murus ignis in circuitu ejus, Zach. 2. v. 5.

Angelus conclusit ora leonum, ne nocerent Daniceli, Dan. 6. v. 22. Sic & diabolo rugienti ut leoni ora obstruunt Angeli, ne nos devorent, 1. Pet. 5. v. 8.

Angelus noctu Petrum eduxit e carcere, Act. 12. v. 8. Idem adhuc hodie S. Angeli faciunt, cum animam, quando corporeis vinculis, velut carcere soluta est, in paradysum deportant, ut animam latronis in cruce, Luc. 23. v. 43. Idque praestant:

3. In vita egressu. Beati enim mortui, qui in Domino moriuntur, à modo, Apoc. 14. v. 13.

Sed quomodo tempus suppeteret nobis, ut singula beneficia, quae per Angelorum ministerium Servator nobis exhibuit, enarremus? In vita aeterna gloria haec demum plenè consummabitur, erimus sicut Angeli Dei in caelis, Matt. 22. v. 30. Similes illis in justitia & sanctitate, populus enim Dei omnes justus erunt, Esa. 60. v. 21. similes in caritate, & fulgebimus sicut sol in regno patris, Matth. 13. v. 43. Similes in agilitate, tanquam scintillae in arundinetis discurrentes, Sap. 3. v. 7. Similes in immortalitate, ibi enim mors non amplius erit, Apoc. 21. v. 4. sed justus in perpetuum vivent, Sap. 5. v. 16. Similes in aeterna beatitudine, sicut enim Angeli semper vident faciem Domini in caelis: sic & nos Deum videbimus, à facie ad faciem, 2. Cor. 13. v. 2. sicuti est, 1. Joh. 3. v. 2. hinc tanto gaudio perfundemur, quam in terris oculus non vidit, auris non audivit, nec in cor hominis ascendit, 1. Cor. 2. v. 9.

Largiatur id nobis Deus Opt. Max. per & propter Jesum Christum, Amen.

In